

ARANYOSVIDÉK.

Torda-Aranyosmegye közigazgatási, közmívelődési, társadalmi heti lapja és a Torda-aranyosmegyei gazdasági egyesület hivatalos közlönye.

ELŐFIZETÉSI DIJ:

Egész évre . . . . . 6 frt.
Fél évre . . . . . 3 frt — kr.
Negyed évre . . . . . 1 frt 50 kr
Megjelenik minden vasárnap.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPFÜLAJDONOS:

K. WERESS SÁNDOR.
Szerkesztőség: Hidutca 32.
Lapkiadó: **HARMATH JÓZSEF**
kereskedő-nyomdatulajdonos-czég. főtér.

H I R D E T É S I D I J:

Arzsabály szerint.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Lukács Béla.

A maros-vásárhelyi lapokból olvasuk, hogy Lukács Béla kereskedelemügyi minister folyó hó 12-én a város első kerületében országgyűlési képviselővé választatott, s a mandátumot egy küldöttség fogja Budapestre felvinni.

Maros-Vásárhely ez örömében egész Erdély részt vesz; mert nem lehet közönyös előttünk, hogy a kereskedelemügyi tárca egy jó hazafi kezében van, ki Erdélyben született, viszonyainkat ismeri, akar és képes tenni a mi elhanyagolt hazarésznünk érdekében.

A mi örömünk kettős; egyszer az elébb említett ok miatt, másodszer azért, hogy kinevezésével szerencsés alkalmazást nyert azon irányelv, hogy a kormányzati méltóságok szakemberekkel töltenek be.

Mert nem volt könnyen megoldható a kérdés, hogy a majdnem emberfeletti tetterővel bíró Baross Gábor helyét, ki fogja betölteni. Ez mint a közvéleményt képviselő összes magyar sajtó egyhangulag elősmerő nyilatkozataiból látszik, szerencsésen meg van oldva. Most aztán az a második kérdés, mikép fogja igazgatni az új minister a Baross örökét.

Nem bocsátkozunk a folyó hó 9-én elmondott programbeszéd fejtegetésébe.

Ez kívül esik megyei érdekű lapunk

hatáskörén. De midőn országrésznünk, illetőleg megyénk érdekeit felölelő több közgazdasági kérdés megoldásra céloz, midőn iparunk támogatását programjába veszi, lehetetlen, hogy beszéde ezen ágát figyelmen kívül hagyjuk.

Támogatni igéri — a menyiben szükséges államsegélylyel is — oly gyárak létesülését, melyek új iparágakat honosítanak meg, annyival inkább, mert másfél milliót adunk ki évenként csak a fonó-ipar és varrógépekre.

Fejlesztani kívánja a kellően felszerelt ipari szakiskolákat, létesíteni az iparszövetkezeteket, melyek által a kisiparosok napról-napra nehezülő, súlyos helyzetén lenne javítva, melyről a tapasztalás azt mutatja, hogy ez az intézmény is csak az állam közvetlen támogatása útján fejleszthető.

És, hogy ismeri szűkebb hazáját, Erdélyt, onnan látszik, hogy rendszeres ipari tevékenység szükségét mondja ki, különösen az ország azon vidékein, hol egyfelelő a tulszaporodott népesség, másfelől a keresethiány, párosulva az utóbbi évek rossz termésével és egyéb csapásokkal, gazdasági bajokat, és iniséget okoztak.

A háziipar rendszeres fejlesztését szintén szem előtt tartja. Annak egészséges csirája az ország számos vidékein feltalálható a csipkeveréstől a vessző-

fonásig. Kellő istápolás mellett ezek a házi iparágak áldást hozó k lehetnek számos vidék szegény lakosságára.

A „Marosvidék“ azt is újságolja, hogy Marosvásárhelyen egy építőfa-, és fémipari szakiskolát, és Székelyudvarhelyen egy kő-, és agyagipari szakiskolát állít fel a minister, mely utóbbinak hivatása lesz különösen a kőfaragó-ipart fejleszteni a székelyek közt.

A szerencse szárnyon jár, s a kire reá száll jól jár, azt mondja a közpélda szó. Most Marosvásárhely is szerencsésen járt, de hát mit mondjunk mi a tordai, toroczkói és volt aranyosszéki tulnépesedett, egy napról a másra alig tengődő lakosságunkról? Igérve volt Toroczkóra egy hatalmas kőgyár; keresztmezőn felépült cellulozé-gyár erősen küzd a kezdet nehézségeivel: csak nyers anyagot állít fel; az Aranyosmentén felállítani szándékolt gyárak késnek a jövő homályában. Kár volna rólunk megfellelkezni, mert hát minket sem a gölya költött. Toroczkó munkás vasbányász népe munkahiány miatt szerteszét vándorol az országban; a volt aranyosszéki nép szűk barázdája mivelése mellett alig nyer annyit kolozsvárra fuvarozott kukujojából, hogy egy napról a másra élhessen; Torda lakossága nagy része a rövid időn keresztül viendő tagosítás által teremtendő új állapotok, s a szől-

AZ „ARANYOSVIDÉK“ TÁRCZAJA.

Egy agglegény emlékei.

Az volt ám csak a gyöngy élet,
Mikor szombat estve
Egy kis leány a sarkantyúm
Pöngését kileste; . . .
Ha lakához közeledtem,
S nem volt honn a néni,
Kis ajtóban várt a szentem,
Öröm vala nézni! . . .
Mint a pirkadó vadrózsa
Olyan volt orczája . . .
Ketté métszett cseresnyéhez
Hasonló kis szája;
Szeinei üdvreményeim'
Kék búzavirága,
Oly szeliden mosolyogtok,
Mint a holdvilága! . . .
Gyönyörű szóke hajával
Ha a szellő játszott,
Képe aranyfellegbe bujt,
Csillagként sugárzott! . . .
Hát a lenge nád mit vétett
Ellene? hogy éppen
Még azt is megszegyenité
Gyönyörű növésben! . . .
Egyszer, amint a Tant nélkül
Szólhatánk egymásnak;

Csókot kértem, s szóla: „ebben
Ajkaim nem vásnak,“

Látván, hogy elszomorodtam,
Olyan szépen kére:
Jöjjenek el tollat fosztani,
Megpusziz estére! . . .

— Majd feledém — hogy a kis lány
Örökben volt tartva; . . .
Tantja gazdasszonyságában
Nappal üzve, hajtvva. . .
De estve, hogy mulasson is
— A Tant gondolt olyat, —
Kis leányom, a szolgáló,
S ő fosztottak tollat . . .

Engem — régi eset, hiven
Elfogom beszélni;
Többször ért az a szerencse:
Meghívtak mesélni.
Körülültük a nagy asztalt,
Egyet köhéntettem,
Néni balról, kis angyalom
Jóbról ült mellettem.

És elkezdtem: „egyszer volt egy“ —
Járt kezem s szám gyorsan,
Lábom feje is munkáját
Elkezdi okosan; . . .
Asztal alatt Bettikémnek
Czipójét nyomkodta,
Mig kezem a néni ludja
Tollat fosztogattal! . . .

Épp előttem állt a gyertya,
— De kérem alásan —
Nem tiszteletemre, de hogy
Nénike ránk lásson; . . .
Rég sejté, hogy egy gyékényen
Árulunk mi ketten . . .
A valót kémlelgeté is
Ifju képeinken.

Mint hogy ki nem kémlelhette
Soká szerelmünket,
Agg női fufangjával úgy
Szédett rá bennünket:
Hogy a gyertyát eloltá és
Vitte hamarjába . . .
Meggyújtani; — azt véitem én,
Ő fut a konyhába.

Jobbról, balról zörgött a szék . . .
Oly vakmerő lettem,
Sötétségben kis angyalom
Keblemre öleltem! . . .
Olyan csókot czuppantottam
Mézes kis ajkára,
Fele is elég lett volna
Mindkét orczájára! . . .

Juj! nepomuki szent János!
Majd megölt a szegény,
Ne add, hogy életemben még
Ilyen kudarcz érjen . . .
— Behózzák az égő gyertyát, —
Ájulás volt nézni;

lőit megtámadó phylloxera vész miatt nehéz idők előtt áll. Egy szóval itt is baj van.

Hanem bizalommal nézünk a jövőbe. A földmivelési tárca szintén egy erdélyi főúr kezébe van, s az érdekeinket s még érzékenyebben érintő kereskedelemügyi tárczát egy másik hazánkfi vette kezébe, ki Isten után önmagának köszöni a kitünő szép állást, melyre koronás királyunk különös bizalma emelte.

K. Weress Sándor.

A tordaipolgári fiúiskola ügye.

A vármegye közg. bizottságának folyó hó 10-én tartott gyűlésében, kir. tanfelügyelő Simó Béla előterjesztvén Torda-Aranyosvármegye tanügyi állapotáról szóló féléves jelentését, jelentése során alkalmat vesz magának arra, hogy a tordai polgári fiúiskoláról egy olyan kritikát olvasson fel, a melynek ha minden sora a való igazságot tükrözné vissza, nagyon elszomorító lenne ez az említett iskola jövője sorsa iránt érdeklődőkre nézve.

Mielőtt ezen sujtó kritika főbb érveinek komoly méltatására térnénk át, szabadjon mindenekelőtt való tény gyanánt constatalnunk, hogy nem olyan fekete az ürdög, mint a hogy azt megyénk tanügyének hat év óta felügyelője feltünteti. A világért sem! Minő indok birta reá mégis a kir. tanfelügyelőt, hogy be nem várva a volt tordai unitárius gymnásiumnak polgári iskolává történendő átalakítására vonatkozólag az állam kormány és az unitáriusok egyházi hatósága között létrejött szerződés lejáratát idejét, a mostani időszakot látja éppen a legalkalmasabbnak arra, hogy a tordai polgári fiúiskola eddigi jó hírre ellen az ágítatiót megindítsa: megmondani nem tudjuk; azt azonban teljesen balhiedelemnek kell kijelenteni, ha a kir. tanfelügyelő azt hiszi, hogy — a mint hallatszik — a nyilvánosság terére is átvinni szándékolt ágítatióval az intézet érdekében valami jót fog elkövetni. Mert kérdejük: ha áll az, a mit tagadni nem lehet, hogy egy tanintézetnek a jó hírre olyan feltett kincsünk, a melyet ok nélkül kockáztatnunk nem észszerű dolog: vajjon helyes eljárás-e — még ha a jog és igazság egészen mellettünk harcolná is — egy intézet létjogosultsága felett kételyt hangoztatni, s ki mondani, hogy az ma-

gasztos rendeltetésének megfelelni képtelen?! Határozott meggyőződésünk az, hogy ez nem helyes és nem észszerű eljárás, mert ha éppen igaz lenne is az, hogy egy tanintézet „nem vált be,” s ha éppen igazak lennének is mind azon érvek, a melyekre támaszkodva írja meg kir. tanfelügyelő sujtó kritikáját: nekünk még ekkor is rosszalnunk kellene az eljárási módot, a melyet célja elérése érdekében alkalmazásba vett.

Megmondjuk miért. Azért, mert ha egy intézetről kimondjuk nyilvánosan, hogy az „nem vált be,” a nélkül, hogy ezt tényekkel be is igazoltuk volna, ebből a közönség — igen természetesen — azt fogja következtetni, hogy tehát jövőben az az intézet annál kevésbé fog „beválni,” s így az — hangoztatni fogja a nagy közönség — nem méltó többé a tanköteles gyermekekkel bíró szülők támogatására és érdeklődésére sem. Nem mondjuk mi, hogy a kir. tanfelügyelő kritikájával a tordai polg. iskola jövőjéről ezt a mostoha sorsot szánta volna, de az szent igaz, hogy akkor, a midőn elhatározta kritikáját a nagy közönség előtt is megismertetni, nem gondolván meg a lépésének horderejét, nem gondolván meg azt, hogy egy tanintézet jóhírnevén a legkisebbké vad is elég helyre nem hozható csorbát ejteni: egy oly demon hatalma alatt állhatott, a melynek ellent állani nem volt képes...

De lássuk hát azokat a főbb érveket, a melyekre támaszkodva kir. tanfelügyelő jogosítottnak hiszi magát pálczát törni a tordai polg. fiúiskola felett.

A kir. tanfelügyelői jelentés szerinti főbb vádpontok a következőkben formulázhatók: 1. az iskolai helyiség czélszerűtlen; 2., az iskolai helyiség az egészségügyi követelményeknek meg nem felel; 3., A szülők még ma sem ismerik a polg. isk. szervezetét, czélját, rendeltetését; idegenkednek tőle és ennél fogva népszerűtlen; 4., A tanítási eredmény is sok kívánni valót hagy fenn.

S mielőtt kir. tanfelügyelő ezen vádak bebizonyítására térne át, mintegy bevezetéképpen szabadságot vesz magának bírálatot mondani az állam és unitárius egyház között ezelőtt 14 évvel létrejött szerződés felett is, kimutatni igyekezőn, hogy ezen szerződés létrejöttével mekkora anyagi terüh néhezdedett az állam vállaira, míg ezzel szemben az egyházi hatóság még a szerződés szerint átadni ígért taneszközöket illetőleg sem tett eleget kötelezettségének, mert — a mint mondja kir. tanfelügyelő — nem is tehetett eleget, miután ilyen taneszközök

zök nem voltak, csak is két taneszköz adatott át, — mondatik gunyosan — egy mérő-asztal és egy gorsó „Nem volt egy használható pad — mondja kir. tanfelügyelő — egy térkép, egy rajzi-, természettani-, vegytani stb. eszköz. Tehát a szerződés II. pontjában felsorolt hosszú taneszköz-lajstromból csak két — mond két — darab létezik és használható...”

Bizony szegény unitárius gymnásium, nagyon gyarló lehetél, hogy benned még egy használható pad sem volt! S a mi még furcsább a dologban: hogy ezen hiányos felszerelésre az államkormány és unitárius egyházi hatóság között létrejött szerződés után csak most — 14 évvel — jöhetett reá a phylloxera!... Tehát a vád itt oda lyukad ki, hogy az unitáriusok egyh. képviselő tanácsa, a mikor az állammal szerződésre lépett, roszhiszeműleg oly valaminek az átadását ígérte, a minek eleget nem tehetett, szóval: a szegény állam ezen jelzett szerződés megkötése alkalmával a kijátszott fél szerepét töltötte be. Erre a vádra röviden csakis annyit szabadjon válaszolnunk, hogy egy már 14 év óta jogerős szerződés felett nem állhat jogában a kir. tanfelügyelőnek bírói itéletszerű véleményt mondani; mert ezzel quasi vádolná ama szerződés létrejöttkor az állam képviselőjében működő volt kir. tanfelügyelő Moldován Gergelyt is, hogy az állam érdekeinek megóvása tekintetében nem tette volna meg mindazt, a mit megtenni kellett, hagyta menni a dolgot aképpen, a mint ez az unitárius egyházra nézve a legjobb volt, és így a létrejött szerződés által csakis az egyház kívánalmi nyervén érvényesítést az állam hátrányára... Hogy aztán erre a vádra a volt kir. tanfelügyelő mit fog mondani, azt nem tudjuk; de másfelől az egyházi hatóságnak tulajdonított roszhiszeműséget szabadjon határozottan visszautasítanunk.

Lássuk most már, hogy a fennebb jelzett vádak miképpen bizonyítja be a kir. tanfelügyelő! Azt mondja: az iskolai helyiség czélszerűtlen; Ezen vád bizonyítékai nem lévén ismertette, csak pusztán vádképen odavetve, ezzel tehát mi sem bajlódunk többet; de annál nagyobb megfigyelést érdemel a második vádpont, a mely így hangzik: „az iskola az egészségügyi követelményeknek sem felel meg.” S minő bizonyítékokat hoz fel erre vonatkozólag kir. tanfelügyelő? Felhozza, hogy az egyházi hatóság fenntartotta továbbra is a bennlakási intézményt és azt mondja ezzel kapcsolatosan, hogy „az egyházi hatóság a rendre

Karom között nevéttében
Majd megfult a néni!...

Ez úgy történt, hogy a kis lány
Merényemtől félve,
Előbb ugrott fel helyéből
S alkalommal élve.
Jobbról került a Nénike
Kis huga helyére,
Igy tévedt aztán a csókom
A szája széjére!...

Hogy megmentsem kis angyalom
Szívünk szűz titkával,
Viszonyt színlek a Nénikék
Legravaszbikával!...
Ekkor kelle nevelőbe
Menni a kis lánynak;
Engem pedig kineveztek
Udvari ispánnak!

Hogy elváltunk, sirva szóla:
„Szeret s meghal értem,” —
Nénje halt meg, ő is aztán,
— Sirjáig kísértem!
Eljegyzésünk után évre
Lón arája égnek!
Angyal lón, s én megmaradtam
Máig agg-legénynek!...

Emlékben ma is boldogít
Engem e gyöngyélet,

Ha évenként olykor-olykor
Megláthatlak téged!...
Kék szemed tükrében szívem
Rózsás multját látja,
S lelkem ifju ideálját
Benned feltalálja.

BODONYI.

Idyosinkrásia.

Van az emberi léleknek egy sajátos vonása, mely a legtöbb embernél előfordul más-más alakban, kisebb-nagyobb fokban: az úgy nevezett idyosinkrásia.

Idegeseknek gyakrabban tapasztalhatjuk a lélek ezen abnormis állapotát — mert másnak alig nevezhetjük — de azért a legerősebb idegzetű embernél is fellép.

Legáltalánosabb alakja a hüllők iránt érzett ellenszenv. Alig akad ember ki ne érezne bizonyos borzongást, ha a kigyó sima, hideg testére gondol. Hasonló iszonyatot ébreszt a bika, a gyík, a hernyó és a pók is a legtöbb emberben. A csuszó-mászó, bujkáló, alattomos ember, majdnem a kigyóval határos idyosinkrasiát ébreszt bennünk; sok embernek hideg, nedves keze a béka érintése által okozott undorral tölt el.

De nemcsak élő lények okoznak idyosinkrasiát, hanem a legkülönbözőbb hangok is. Ismeretes dolog, hogy az üveg karczólása, a vas reszelése milyen kétségbeejtő idegességbe hozza az emberek egy részét. Sokan azt sem bírják

kiállni, ha valaki a körmével az asztalra végig karmol; másokat a vászonrepszéssel, vagy a selyemsuhogással lehet a világba kergetni. Vannak illatok is, melyek bár magokban véve kellemesek, sok emberre ellenkező hatást gyakorolnak. Ilyen többek közt a pézsmá, a levendula, a mai parasztjaink által nagyra tartott bazsalikom stb.

Ételek is képesek undorral tölteni el bennünket, míg felebarátunk a legkitünőbb étvággyal fogyasztja el ugyanazokat

Vannak, kik már az eper szagától könnyű kúteget kapnak és lenyelni e gyümölcsöt képtelenek volnának. Mások az ecet szagát nem bírják.

Az idyosinkrasiánál a tapintásnak is kijut a maga szerepe. Hány embert tesz idegessé, ha bársonnyal kell érintkezésbe jönnie; sokan ráülni sem szeretnek a bársonyszékre vagy plüss-pamlagra. Némely ruhaszövet is kellemetlen érzést idéz elő, ha magunkra vesszük.

Száz és száz példáját figyelhetjük meg ismerőseink körében az ilyen indokolatlan iszonyatnak, undornak, melynek oka nem az előidéző tárgyban vagy dologban rejlik, hanem az egyén testi vagy lelki szervezetében. Érdekes volna mindenkor nyomára jönni a valódi oknak, mely felderítendő lényünk egyik-másik érdekes sajátosságát és kulcsul szolgálhatna lelki tulajdonságaink megértéséhez.

Barbelli Viktor.

tisztaságra vajmi kevés gondot fordít." Tehát sérelmet lát-e a kir. tanfelügyelő abban, hogy az egyházi hatóság azoknak a szegény vidéki tanulóknak, a kiknek nincs módjuk a városban maguknak lakást fogadni, az iskolában bennlakást biztosított? Nem látok sérelmet, mondani fogja a kir. tanfelügyelő, de ha ezen intézmény jótékonyosságát az egyház érezteti az iskolában bennlakó tanulókkal, legalább fordítana egy kissé több gondot a rendre és tisztaságra. . . . Tehát igazán annyira nem lenne „rend és tisztaság“ a tordai polg. fiúiskolában, hogy ezen meglevő miseriáról érdemes és szükséges volt megemlékezni a tanfelügyelői felvéves jelentésben is? Engedje meg a kir. tanfelügyelő, ha ezen vád jogosságát kétségbe vonjuk, mert esmerve ezen iskola jelenlegi igazgatójának rend és tisztaság szeretetét, nem fogadhatjuk el ezt a vádat sem olyannak, a melylyel az iskola eddigi jó hírnevén csak legkisebbké csorbát is lehetne ejteni.

A harmadik vád már egy kissé behatóbb megfigyelést igényel, mert ebben van fölvetve az a kérdés: miért idegenkedik hát a közönség a polg. fiúiskolától? miért népszerűtlen az? S mi ezen kérdésekre a felvilágosító válasza? A válasz körülbelől oda megy ki, hogy azért ez idegenkedés, azért ez a népszerűtlenség, mert a közönség maig sem ismeri ezen iskolának szervezetét, célját és rendeltetését. Az iskolától való idegenkedésnek és a népszerűtlenségnek ezen okát csak így pusztán hallva, azt mondhatná bárki is: hiszen ebből az okból nem magyarázható ki a közönségnek az iskola iránti idegenkedése és annak népszerűtlensége, mert szervezetéről, céljáról, rendeltetéséről bárki is — a ki ezeket nem ismeri — könnyen felvilágosítást nyerhet, ha nem mástól, az iskola igazgatójától; de ezen vád nem is ebből a szempontból ítélendő meg, hanem tekintetbe veendő a tanfelügyelői jelentésnek az a része, a mely azzal vádolja az iskolai igazgatóságot, hogy időnként nem ad ki felvilágosító értesítéseket, hogy a közönség tájékozva legyen a polg. iskola rendeltetéséről. S miért nem ad ki? — mert — mondja a kir. tanfelügyelői jelentés — „maguk az igazgatók sem igyekeztek teljes meggyőződésükkel az intézetnek propagandát csinálni,“ sőt azt is mondja a hivatolt jelentés, hogy még maguk a tantestület tagjai között is vannak akárhányan, a kik a polgári iskola szervezetéről nincsenek kellőleg tájékozva, ennek bebizonyításul fölhozván azt, hogy a tantestület két tagja nem rég hirlapi polemikába keveredett egymással, ugyanazon tárgy felett egyik — így, a másik — amúgy vélekedvén és kardoskodván. . . .

Az iskola népszerűtlensége egyik okául hozatik fel az is, hogy a tordai közönség tulságosan ragaszkodik a gymnasiális rendszerhez s az mondatik: „Az unitáriusok Tordán, e főbb pontjukon intézetüket bizonyosan föl nem adták volna, ha erre anyagilag rá nem lettek volna kényszerítve S így ezen régi iskola megszűntetése után — nagyon természetesen — annál jobban ügyeltek arra, nehogy a polgári iskola a felekezeti gymnasium erős talaját meggyengítse, hogy aztán azt később vissza ne lehessen állítani.“

Hogy az unitáriusokat mi indította arra, hogy gymnasiumok átalakításába belemenjenek, ennek vitatása talán még sem tartozhatik a kir. tanfelügyelő hatáskörébe! Lehet, hogy anyagi körülmények miatt történt ez, de lehetséges, hogy e mellett más szentebb célok is lebeghettek a szerződő felek előtt, a melyeket kir. tanfelügyelő az egyházi hatóságok illetőleg határozottan kétségbe von állítván, hogy ők csakis egyedül az anyagi szükség kényszere alatt állottak. Tehát a kir. tanfelügyelő véleménye szerint az egyházi hatóság előtt akkor, a mikor elhatározta magát a tordai gymnasiumot az államkormányással kötendő szerződés alapján polgári iskolává átalakítani, semmi magasabb cél nem lebegett volna, s csakis a kényszer befolyása alatt mentek egy 20 évre kötött szerződés nyúgái közé?!

A kir. tanfelügyelő véleménye ide vergál; ez az alaptalan gyanúsítás olvasható ki jelentése következő soraiból: „Határozottan állithatom, hogy ezen felekezeti féltékenységek és a régi intézetük feladásának kényszerűsége fölötti fájdalommal érzés szülte azon tény, hogy ők maguk a szerződők (értsd: az unitáriusok) fogadták az új intézetet a leghidegebben, ők pártolták annak érdekeit és fejlődését a legkevésbé.“ . . .

A kir. tanfelügyelő ez oda dobott kijelentése „felekezeti féltékenységet“ hangoztat; de talán mi mégis jobban a szegfejtére fogunk ütni, ha határozott meggyőződésünkből kifolyólag azt jelentjük ki, hogy ezen ráfogásra a kir. tanfelügyelőt a felekezeti ellenszenv birtára; mert miért fogná rá más képpen az unitáriusokra, hogy az új tanintézet iránt hidegen viselték magukat, hogy ők pártolták azt a legkevésbé. . . .“ és tétetik ez a kijelentés a nélkül, hogy annak bizonyítása csak meg is kíséreltetnék.

A mi azon vádat illeti, hogy a tanítási eredmény sem felel meg a jogos kívánalmaknak, ennek főként a tulterheltségbe keresi és találja fel, azt mondván: „a tanulók nagyobb része a polgári iskolai tantárgyakon kívül tanul jelenleg latint, vallásos éneket, magántanításokat, végre köteles a temetésnél, a templomozásnál segédkezni — ott az állam, itt az egyház parancsolván akárhányszor ellentétesen. . . .“

Hogy minő tulterheltség van abban, ha a tanuló a polgári iskolai tantárgyakon kívül tanul egy kis latint, vallásos éneket, s temetésnél és templomozásnál vasárnapoként segédkezik, ezt felfogni — megvaljuk — képtelenek vagyunk; de szabadon sejtelmünknek szavakat adva nekünk is kijelenteni, hogy mindezeket a tulterheltség rovására talán a felekezeti — ellenszenv irathatta a kir. tanfelügyelővel.

Van még egy elejtett vád, a melyet hallgatással nem mellőzhetünk. E vád az, hogy a tanító testület tagjai között nincs meg a békés-egyetértés. És ennek okát abban találja, hogy az állam az unitárius egyházi hatósággal kötött szerződésben a polgári iskolai igazgató személyét illetőleg kinevezési jogáról az Egyházi hatóság javára lemondván: a tantestület más valláson lévő tagjainak most már még kilátásuk sem lehet, hogy valaha igazgatóvá lehessenek, miután az Egyházi hatóság bizonyára sem rom. katolicust, sem reformátust, hanem csak is unitáriust fog mindég ajánlatba hozni. Szóval a kir. tanfelügyelő „megróvási kaladba“ veszi, hogy az állam a polgári iskola igazgatóját illető kinevezési jogáról az Egyház javára lemondott.

Nézetünk szerint a tanintézet jó hírnevérovására emelt ez a vád egyolyan falra festett rém, a melytől csak is egyedül a kir. tanfelügyelő fél, és senki más nem. Mert megvagyunk győzőlve arról, hogy a torda-aranyos megyei tanítótestület tulnyomó nagy többsége, sokkal inkább át van hatva hivatása magasztóságától, mint sem hogy kicsinyes személyes érdekekből, a maga elébe élet célul kitűzött feladat megoldására vezérlő munka sikerét veszélyeztetni óhajtaná. S bocsánatot kérünk, de a mi gyarló eszünkkel nagyon furcsának tartjuk azt, hogy a kir. tanfelügyelő a helyett hogy a netalán létező egyenetlenséget, egyet nem értést igyekeznék a tantestület tagjai között saját hivatásából kifolyólag is megszüntetni: jelentésében mintegy maga hívja fel megjelenésre a vizály ördögét, a midőn nyilvánosan is constatálja, hogy a tanító testület tagjai között nincs meg a békés egyetértés. Nem fél-e a kir. tanfelügyelő, hogy valamint a Madach „Ember tradediájában“ Ádám idézésére megjelent a földszelleme, a melytől Ádám szinte össze roskadt; ugy a kir. tanfelügyelő idézésére is megjelenik az egyenetlenség átkos szelleme, hogy meg-

kezdje rombolását a tanítótestület tagjai sorában! Mert jó azt megjegyezni, hogy ezek a rossz szellemek annyiban engedelmesek szoktak lenni, hogy ha hívjuk, megjelennek előttük; de ha egyszer megjelentek: azonnal meg is szünik hatalmunk felettök. . . .

— Ezek a nevezetesebb vádak a kir. tanfelügyelői jelentésben. S kérdjük most: valjon olyanok-e ezek, a melyek a komoly bírálat előtt megállhatnának? Följogosíthatk-e ezek a kir. tanfelügyelőt arra, hogy a tordai polgári iskoláról kinyilatkoztassa, miszerint az „nem vált be. . .“? Följogosítva érezhette-e magát arra, hogy jelentését a nagy közönség számára is kibocsássa becses olvasmány gyanánt, ezzel mintegy azt czélozván, hogy az intézet létjogosultsága iránt keblében megfogant kétely magvából hintson el egy néhányat a közönség keblében is? Határozott válaszuk ezen általunk föltett kérdéseinkre az, hogy: nem, nem és nem.

Ha méltóztatott volna meggondolni, hogy a polgári iskolára vonatkozó kritikájával mennyit ártott ezen tanintézet jóhírnevének, bizonyára tartozkodott volna annak megtételétől; de ha már téve van: ugy is jó; mert nekünk szent hitünk és meggyőződésünk az, hogy a józan közvélemény a kir. tanfelügyelői vádak mellett is, nem fogja jövőre való nézt sem feladni azon reményt, hogy a tordai polgári fiúiskola — addig is, a míg ennek sorsa másképpen fordulna — jövőben is meg fog tudni felelni a maga elébe kitűzött nemes feladatoknak. Elég biztosíték nekünk ez iránt az a tanító testület, a mely saját reputatioja érdekében sem fog késni bizonyára bebizonyítani azt, hogy valamint egyebekben, ugy különösen a tanítási eredményt illetőleg is a kir. tanfelügyelői jelentés a valóságnak nem hű vissza tükrözése! Ugy legyen! . . .

Többen.

H I R E K.

— **Ő Felsege születésnapja** folyó hó 18-án nagy ünnepek között tartatott meg. Délelőtt 1/2-10 órakor kezdetét vette a rom. kath. plebánia-templomban az ünnepi istentisztelet, melyen Gergely Ignác ez. kanonok-plebános teljes papi díszben, fényes segédlettel misézett s melyen ugy a polgári hatóságok, valamint a Tordán állomásozott összes katonai tisztikar, élükön Lehmann tábornokkal számos törzs- és főtisztekkel teljes katonai díszben jelentek meg. Az alatt a főtéren egy cs. és kir. zászlóalj egy őrnagy parancsnoksága alatt századonként fölállítva 3-szor diszlóvést adott, mire a bánya felőli dombon fölállított tűzerek ágyulóvésekkel feleltek. Az ünnepély d. e. 11 órakor ért véget, a mikor a zászlóalj Lehmann tábornok és az összes tiszti kar előtt példás katonai magatartásban elvonult. Ezt követte egy bankett, melyen az összes tisztikar részt vett.

— **Eljegyzés.** O-tordai Weress Ferencz birtokos és Torda városi állatorvos ma tartja meg eljegyzését Jeney Károly kir. pénzügyigazgató és neje sz. Flatt Málvin szép és művelt leányával Adriennel. Áldást és szerencsét kívánunk a szép firigyre.

— **Az erdélyrészi tizedik tenyész-állatkiállítás** ideje (augusztus 28—30-ig) közeledvén, ez iránt napról-napra nagyobb érdeklődés mutatkozik. A bejelentések már tömegesen érkeznek be és az egész kiállítás sikerültnek ígérkezik. Méltán is, mert közel hét ezer forint jutalomdíj vár kiosztásra és azonkívül a sok dícsérő-oklevél. Figyelmeztetjük ezuttal a résztvevni kívánókat, hogy a bejelentések határideje nemsokára lejár, tehát bejelentéseiket az erdélyi gazdasági egyesület titkári hivatalához beküldeni siessenek.

— **Beküldetett.** T. szerkesztő úr! Eddig még csak mind eltűrtük; de tekintettel a minket is fenyegető kolera veszélyre, tovább már hallgatással nem mellőzhetjük, hogy a Sándor K. gabona-kereskedő és a Kimpel F. telkeik között, közvetlenül a piacra nyíló sikátort a rendőrség figyelmébe ne ajánljuk, méltóztasson a t. rendőrkapitány úr esikátoron csak egyszer végig menni: bizonyára megfogja ismerni a bajt és tudni fogja, hogy mit kell tennie annak orvoslása végett. Kérünk mielőbbi intézkedést. Tordán, 1892. aug. 17. Egy polgár.

— **Tűz Mészkn.** Folyó hó 15-én este Mészkn községében tűz ütött ki. Béres Vaszi és ifj. Pap Tódornak lakrészének, gazdasági épületeik és összes takarmányuk leégvén. A kár 2 ezer forintot felül halad. A tűz közvetlen oka vétkes gondatlanság.

— **A toroczkói önk. tüzoltó-egylet** felszerelési költségeinek fedezésére, a tordai zene-egylet szíves közreműködése mellett az ugynevezett „Bük“-erdőben folyó évi augusztus hó 21-én nyári táncmulatságot rendez. Belépti-díj személyenként 50 kr., családjegy 1 frt. Vendéglősről gondoskodva van. Tánchoz a zenét a népzenezők fogják szolgáltatni. Felülfizetések köszönettel fogadtatnak. Kezdeté d. u. 1 órakor.

— **Vendéglősök tulkapásai.** A „Kolossvár“ szerdai számában panaszt olvastunk a „Korona“-vendéglősének utazó turistákkal elkövetett durva eljárásáról. Fell kell mi is hozzuk, hogy egyik vendéglős azért, hogy egy tordai uriember a bányai sósfürdőbe 2 óráig tartotta vissza kocsiját, onnan az allomáshoz ment ki négy frtot vett. Igen jól tenné rendőrségünk, ha ellenőrizné a tulkapásokat.

— **Keleti czirkusz** Hadzsi Dimitrius György igazgatósága alatt Maczedóniából, ma városunkba érkezett és 3 előadást tart változatos műsorral.

— **Felvétetik** egy jó családból való fiu tanulónak a helybeli könyvnyomdába. Előnyben részesül az, a ki legalább 2-3 gimnáziumot tanult. Értekezhetni Weress Elemér nyomdavezetővel Tordán.

— **Szerkesztői üzenetek.** Régi előfizetőnek és sok kérdezősködőknek helyben is vidéken. Magától értetődleg értesítést fogunk e helyen adni, hogy Meissner gyógy-szerész-féle tyukszemtapasz hol kapható.

Nyilatkozat.

Tekintetes szerkesztő ur!

Az „Aranyosvidék“ idei 33 számában dr. Jankó János ur „Őszinte szó“ a nem létező tordai muzeumról című cikkére, szerkesztő ur engedelmeivel, bátor vagyok egy pár megjegyzést tenni.

Általában a Jankó úr felszólalását helyeslem, időszerűnek tartom; s el-érkezettnek látom az időt, hogy a Dunántuli Közművelődési Egyesület kez-

deményezése, felszólalása „nelegyen elhaló szó a pusztában.“ A törvényhatóságoknak meg kell ragadni az alkalmat, s úgy erkölcsi mint anyagi támogatással oda kell hatni, hogy vidéki muzeumok létesüljenek.

Jankó ur érintett cikkében az áll: „Az alispáni hivatalba került tárgyak, melyekből egy mellü vagy egyéb más került ki s a közönség részére szintén elveszett.“

Nem tudom mit akart ezzel mondani Jankó ur, s fel is tételezem, hogy gyanusítani nem akart... De a ki azt elolvassa azon feltevésnek adhat helyet; hogy az alispánhoz küldöttek bé egyes talált régi tárgyakat és azok rendeltetési helyükre nem lettek elküldve, hanem elkezeltettek...

Ez nem áll.

Ilyen esetről tudomásom nincs, és sehozzám, se hivatali elődeimhez egyetlen talált tárgyat se küldöttek bé, a mi szabályosan ne lett volna kezelve.

Tordán, 1892. aug. 17-én.

RÉDIGER BÉLA.
alispán

NYILTTÉR.

Női-ruha szabászati tanfolyam.

Alólírott értesitem a nagyérdemű hölgyközönséget, hogy f. évi augusztus 22-től kezdődő a főtéri 35. sz. a. ház emeleti termében egy hat hétig, esetleg két hónapig tartó, két párhuzamos osztályu

női-ruha szabászati tanfolyamot nyitok,

a legujabb divatu és szabásu mindennemű női-ruhák készítésének elsajátítása tekintetéből.

Ezen tanfolyam alatt minden tanuló jogosítva van magának felöltőket és „hercegnő“ szabásu ruhákat készíteni.

Hosszas e téren működésem, melyből Sipos Béla úr üzletében, mint műtermének vezetője, ma hónap már egy évet töltök el, felbátorítanak arra, hogy a nagyérdemű város és vidéki hölgyközönség becses pártfogását annál is inkább kikérjem, mert a házi-ipar ezen ma már igen keresett nemének elsajátítása nemcsak mindennapi kiadást takarít meg, hanem szükség esetében tisztességes megélhetési módot is biztosít.

A tanfolyam a tek. iparhatóság felügyelcte és ellenőrzése alatt áll.

Beiratások naponta f. hó 22 ig a főtéri 35. sz. a. ház emeleti részében eszközölhetők.

Kiválóan osztályozott műtermemet szíves figyelembe ajánlom.

Kiváló isztelellet

NÓÉ ANNA,

fővárosi szabásznő.

3-3

Hirdetések.

Sz. 58.
1892.

Arverési hirdetmény.

Alólírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezenel közhirre teszi, hogy a maros-ludasi kir. járásbíróság 1892. évi augusztus 4-ről 1310—1892. számú végzése következtében dr. Weiss Miksa ügyvéd által képviselt Rosenberger Mihály javára Kujuk Miklós ellen 200 frt s jár. erejéig foganatosított kielégítési végrehajtás utján lefoglalt és 466 frt krra becsült 120 litervéka tiszta buza, 1 pej kanca, 1 paripa ló, 1 tehén, 1 lószekér, 1 ökörszekér, 2 kocza, házi butorok és 1 varrógépből álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a maros-ludasi kir. járásbíróságnak 1310—1892. számú végzése folytán 200 frt tőkekövetelés, ennek 1892. évi május hó 27. napjától járó 6%-kamatai és eddig összesen 35 frt 82 krrban bíróilag már megállapított költségek erejéig M.-Bogáton Kujuk Miklós lakó házána leendő eszközzésére 1892. évi szeptember hó 5. napjának délelőtt 10 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107. és 108 §-a értelmében készpénzfizetés mellett a legtöbbet ígérőnek becsáron alól is el fognak adatni.

Kelt M.-Ludas, 1892. évi augusztus hó 14. napján.

Móga László,
kir. bírósági végrehajtó

Birtok-eladás.

A Szilágyi Miklós tulajdonát képező 26 hold erdő Várfalván, 9 hold kaszáló a Bogáti határon, 16 hold erdő Kövenden és egy pászma szőlő Kercsedén eladó. Értekezhetni alólírtnál Sz.-Mihályfalván.

Z. Kiss Elek.

H I R D E T É S E K

felvétetnek

az „ARANYOSVIDÉK“ kiadóhivatalában

Hid-utca 32. szám.